

બાકીનું શરીર

માધવીએ થાય એટલું જોર લગાવી શ્યામને ખુરસી પરથી ઊભો કર્યો. એનું શરીર લૂછ્યું હતું છતાં થોડું ભીનું હતું. માધવી પણ અરધી ભીંજાઈ ગઈ હતી. શ્યામ માધવીનો હાથ પકડી આગળ ડગલું માંડે તે પહેલાં બાથરૂમની ભીની લાદી પર એનો પગ લપસ્યો. શરીર ખુરસી પર પછડાયું. સ્વસ્થ થયો પછી માધવીએ ખૂબ સંભાળીને એને ફરી ઊભો કર્યો. શ્યામના બંને હાથ પકડી ઊંઘા પગલે પાછળ ખસવા લાગી. શ્યામ એની સાથે ખેંચાતો હતો. ધીરેધીરે બાથરૂમમાંથી બહાર આવ્યાં. શ્વાસ ભરાઈ આવ્યો હતો. એકબીજાને પકડી થોડી વાર ઊભાં રહ્યાં. શ્યામના મોઢા પર અથાક પીડા હતી. માધવીને સમજાયું નહીં, એ પીડા એના શરીરને પડતા કષ્ટની હતી કે માધવીના શ્રમ માટે હતી? પાછળ જોયું. પલંગ ચાર-પાંચ ડગલાંના અંતરે હતો છતાં જોજનો દૂર લાગ્યો. પલંગ પાસે પહોંચીને એ બાજુમાં ખસી, શ્યામને ધીરેથી બેસાડવા ગઈ પણ એના શરીરે બધું વજન છોડી દીધું હોય એમ એ ધબ્બ દેતો પથારીમાં ફસડાયો. શ્યામે માધવીની પકડમાંથી એનો હાથ ખેંચી કપાળ અને ગરદન પરથી પરસેવો લૂછ્યો. માધવી હાંફતી હતી. શ્યામે એની સામે જોયું. શું હતું એની નજરમાં? લાચારી? જાતે ચાલી ન શકવાની શરમ? માધવી પ્રત્યે સહાનુભૂતિ? એની આંખો સૂકી લાગી, સૂકી અને દૂર. ક્યાંક ચાલ્યા ગયા પછી અજાણ્યા થઈ ગયેલા માણસ જેવી.

કોઈ ઢંભોળે છે, કાન પાસે ઘંટડી વગાડે છે, મોટા અવાજે બોલાવે છે. માધવી સફાળી જાગી ગઈ. કોઈ ન હતું. કોઈ અવાજ ન હતો. બધું નિઃસ્તબ્ધતામાં ડૂબી ગયું હતું. વચ્ચેથી કપાયેલી ઊંઘવાળી આંખમાં અજવાળું ખૂંચ્યું. દિવસ ઊગી ગયો? માની જ ન શકી. ઘડિયાળમાં જોયું. સાડા નવ... સાડા નવ વાગી.

ગયા? ફડકા સાથે બેઠી થઈ. આટલું મોઝું ક્યારેય નથી થયું. અત્યાર સુધીમાં એણે શ્યામને નવરાવી, એનાં કપડાં બદલાવી, નાસ્તો કરાવી લીધો હોય.

આજે શું થયું? એ સમયસર જાગી કેમ નહીં? રોજ સવારે તો છ વાગ્યાનું અલામ સંભળાય તે પહેલાં એ ઊભી થઈ ગઈ હોય. શ્યામે શું કર્યું હશે? બેબાકળો થઈ ગયો હશે, ઘંટડી વગાડતો રહ્યો હશે, માધવીને બોલાવવા બૂમો પાડી હશે. કદાચ જાતે ઊભો થવા ગયો હોય અને પથારીમાં પટકાઈ પડ્યો હોય. લાચાર નજરે બારણા સામે જોતો પડ્યો રહ્યો હશે.

માધવીના માથામાંથી તીવ્ર સાણકો ઊઠ્યો. બે હાથે માથું પકડી બેસી રહી. શું થઈ ગયું છે એને? પચીસ દિવસ થઈ ગયા છતાં એ વાસ્તવિકતા પકડી શકતી નથી? શ્યામ હવે નથી. એ ચાલ્યો ગયો છે – એનું બધું સમેટીને, કેટલુંય અધૂરું છોડીને, કેટલુંક તો શરૂ કરતા પહેલાં...

– આ વખતે કિસમસમાં હર્ષલ અને માનસી પાસે યુ.એસ. જવું જ છે. અંકિત પણ પૂછતો હતો – દાદાજી, તમે ક્યારે આવશો?

– અંકિત મને પણ કહેતો હતો, દાદી, તું અહીં આવતી કેમ નથી?

– આ વખતે તો જવું જ છે... હું આજે જ હર્ષલને આપણી ટિકિટ બુક કરાવવાનું કહું છું.

– બહુ સારું... પણ આપણી પાસે વિઝા ક્યાં છે?

– ઓહ!

માધવી એના ખભા પર હાથ મૂકે છે.

– તો શું થયું? વિઝાની જરૂર ન હોય એવી કોઈ જગ્યાએ જઈશું.

એમની વચ્ચે એવી રમત ચાલ્યા કરતી. શ્યામની ફિઝિયોથેરાપી ચાલતી હતી. જલદી હાલતોચાલતો થઈ જવાની આશા જીવંત હતી. પરંતુ એવું બન્યું નહીં અને મજાકમાં થયેલી વાતને ગંભીરતાથી લીધી હોય એમ શ્યામ વિઝાની જરૂર ન પડે એવા સ્થળમાં ચાલ્યો ગયો.

એનું જવું માધવીએ જોયું ન હતું. એ રાતે માધવી રસોડાનું કામ આટોપી, બધી લાઈટો બંધ કરી, શ્યામ માટે દૂધનો ગ્લાસ લઈ એના રૂમમાં ગઈ હતી. અંદર જતાં જ ચીસ પાડી ઊઠી. શ્યામનું માથું ઓશીકા પરથી નીચે ઢળી ગયું હતું, હોઠમાંથી ફીણ નીકળતું હતું, મોઢું ખેંચાઈ ગયું હતું, બેડશીટમાં સળ પડ્યા હતા.

‘શ્યા...મ.! શ્યામ...! શું થાય છે તને? આંખ ખોલ, જવાબ દે મને... શું થાય છે, શ્યામ? કંઈક તો બોલ...’

એ બેભાન હતો. કદાચ...

માધવીએ હર્ષલના મિત્ર સંજયને ફોન કર્યો હતો. એ અરધા કલાકમાં ડૉક્ટરને લઈને આવ્યો. ડૉક્ટરે શ્યામને તપાસીને માધવી સામે માથું ધુણાવ્યું.

બસ એટલું જ બને? કોઈ માથું ધુણાવે અને એ સાચું માની લેવું પડે? માધવી સંજયને કરગરી હતી : ‘સંજય, જલદી એમ્બ્યુલન્સ બોલાવ, એને હોસ્પિટલ લઈ જઈએ. એ મને છોડીને આમ જઈ ન શકે!’

એ રાત પછી માધવીએ રોકી રાખેલું રુદ્ધન હવે કોઈથી છુપાવવાનું નથી. માધવી સિવાય આ ઘરમાં કોઈ નથી. હર્ષલ, માનસી અને અંકિત ગઈ કાલે રાતની ફ્લાઈટમાં યુ.એસ. પાછાં જવા નીકળી ગયાં છે. માધવી એમને મૂકવા એરપોર્ટ પર ગઈ હતી. ઘેર આવી ત્યારે અઢી વાગી ગયા હતા. પછી ઊંઘ આવતાં બહુ વાર લાગી હતી.

પલંગ પરથી ઊભી થઈ. પગ લથડ્યો. ચોંકી ઊઠી – હું પણ? રૂમમાં નજર ફેરવી. એક સમયે આ રૂમ શ્યામ અને માધવીનો હતો. પાંચ વરસ પહેલાં શ્યામને સ્ટ્રોક આવ્યો ત્યારે એ ઘણા દિવસ હોસ્પિટલમાં રહ્યો. જમાણા શરીરે લકવો પડ્યો હતો. સારા નસીબે મોઢા અને જીભ પર વધારે અસર થઈ ન હતી.

ડૉક્ટરે કહ્યું હતું – આગળની સારવાર ઘરમાં કરી શકાશે. ફિઝિયોથેરાપીથી સુધારો થશે. શ્યામને માસ્ટર બેડરૂમને બદલે નાના રૂમમાં સુવડાવવાનું સૂચન હર્ષલનું હતું. શ્યામને સ્ટ્રોક આવ્યો ત્યારે એ યુ.એસ.થી આવી ગયો હતો. એણે કહ્યું હતું :

‘મમ્મી, પપ્પા માટે હોસ્પિટલમાં હોય એવો ખાસ પલંગ લેવો પડશે. તમારા બેડરૂમમાં ડબલ બેડ પલંગ છે. એને બીજે મૂકવા જેટલી જગ્યા ઘરમાં નથી. આપણે પપ્પાને નાના રૂમમાં સુવડાવીએ તો?’

માધવી તૈયાર ન હતી.

‘મમ્મી, આપણે તારો પણ વિચાર કરવાનો છે.’

‘મારો વિચાર? પ્રશ્ન મારો નથી, શ્યામનો છે.’

‘સાંભળ, ફિઝિયોથેરાપિસ્ટ રોજ આવશે. પપ્પાના મિત્રો અને આપણાં સગા-

સંબંધીઓ એમને જોવા આવશે. પપ્પાના રૂમમાં આખો દિવસ કંઈને કંઈ ચાલતું રહેશે. આ પરિસ્થિતિ બહુ લાંબો સમય ચાલશે, મમ્મી. પપ્પા તમારા રૂમમાં હોય તો તને બહુ અગવડ પડશે. તારાં કપડાં, તારી વસ્તુઓ, તારો બાથરૂમ બધું એ રૂમમાં છે. બીજા લોકોની હાજરીમાં તને નહીં ફાવે.’

શ્યામને ઘેર લાવે તે પહેલાં હર્ષલે નાનો રૂમ તૈયાર કરી રાખ્યો. શ્યામને એ રૂમમાં સુવડાવ્યો ત્યારે એણે માધવીને પૂછ્યું : ‘આ રૂમમાં?’ હર્ષલે કારણો આપ્યાં. શ્યામે ચુપચાપ સાંભળી લીધું પરંતુ માધવીએ એના મોઢા પર નારાજગીની રેખા જોઈ લીધી હતી.

ત્યાર પછી પાંચ વરસોમાં શ્યામ અમે માધવીના આ બેડરૂમનો ખાસ ઉપયોગ રહ્યો ન હતો. બધું શ્યામના રૂમમાં જ થતું. માધવી નાહવા, કપડાં બદલવા કે કબાટમાંથી કશુંક લેવા માટે જ આ રૂમમાં આવતી. રાતે શ્યામના રૂમમાં નીચે પથારી કરી સૂઈ જતી, શ્યામ બોલાવે ત્યારે એને ત્રણ-ચાર વાર ઊઠવું પડતું.

એ કાલ રાતે એરપોર્ટથી આવી ત્યારે ઘરનો સૂનકાર ઘેરી વળ્યો હતો. અચાનક એને લાગ્યું હતું કે એના જ ઘરમાં એની પોતાની કોઈ જગ્યા રહી નથી. માસ્ટર બેડરૂમ અજાણ્યો થઈ ગયો હતો. શ્યામના રૂમમાં સૂવા માગતી ન હતી. ગેસ્ટ રૂમ જેવો ત્રીજો બેડરૂમ હર્ષલ અને માનસીનો હતો. લગેજમાં વજન વધવાથી એ લોકો એમની ઘણી વસ્તુઓ અહીં મૂકી ગયાં છે. તે બધું એ રૂમમાં જેમતેમ પડ્યું છે.

સંતાનો અહીં હતાં એટલા દિવસ માધવી ડ્રોઈન્ગ રૂમના સોફા પર સૂઈ જતી. કાલ રાતે પણ સોફા પર ઓશીકું મૂક્યું. લાઈટ બંધ કરતાં પહેલાં ખાલી ઘરમાં નજર ફેરવી. એને લાગ્યું, ઘરના ત્રણેય બેડરૂમ એને તાકીને જુએ છે. ઘરની વચ્ચે સોફા પર એકલી સૂતેલી સ્ત્રી, જાણે એને બધા રૂમમાંથી કાઢી મૂકી હોય.

એણે તે જ ક્ષણે નિર્ણય લીધો હતો. એણે ફરી ગોઠવાવાનું છે અને એની શરૂઆત પોતાના બેડરૂમથી જ કરશે. પાંચ વરસ પછી પહેલી વાર એના રૂમમાં સૂવા ગઈ. લાઈટ કર્યા વિના, ઓશીકું પલંગ પર ફેંકી, ચાદર ઓઢ્યા વિના, શરીર લંબાવ્યું હતું. નવી જગ્યામાં પહેલી રાતે ઊંઘ આવતાં વાર લાગે એમ એ ઘણી વાર જાગતી પડી રહી હતી.

સવારના અજવાળામાં એણે આ રૂમને નવેસરથી જોયો. ડ્રેસિંગ ટેબલ, બે કબાટ – એક માધવીનો અને એક શ્યામનો. ડબલ બેડ પલંગ. દીવાલ પર ફ્રેમ કરેલું સુંદર ચિત્ર. એ અને શ્યામ આ ફ્લેટમાં રહેવા આવ્યાં ત્યારે શ્યામે એમનો રૂમ ખૂબ સરસ સજાવ્યો હતો.

માધવીએ શ્યામનો કબાટ ઉઘાડ્યો. જૂની સુગંધ આવી. શ્યામને ગમતાં પરફ્યુમની, એનાં કપડાંની, એની ચીજોની આછી, કદાચ કલ્પનામાં સચવાયેલી સુગંધ. શ્યામનો એક સૂટ અને બે શર્ટ હેન્ગરમાં લટકતા હતા. એ હમણાં જ ટુવાલ વીંટીને બાથરૂમમાંથી આવશે અને તૈયાર થતાં પહેલાં બૂમાબૂમ કરશે : માધવી, કયો શર્ટ પહેરું? મારી પેન્ટ? ટાઈ ક્યાં મૂકી છે? ને મારાં કફલિન્ક્સ? માધવી રસોડામાંથી દોડતી આવશે. આ પડ્યું બધું, શ્યામ! દેખાતું નથી તને? જમણું ડ્રોઅર ખોલ... જો, આ રહ્યું તારું ઘડિયાળ, તારું વૉલેટ, તારાં કફલિન્ક્સ...

એ ખડખડાટ હસશે.

– ભલે બધું જગ્યાએ જ હોય છતાં મને શોધી આપને, પ્લીઝ!

હવે શું શોધું, શ્યામ? તારી ચીજોને કે તને?

કબાટ બંધ કર્યો. લોક કરી ચાવી મૂકવા માધવીએ પોતાનો કબાટ ખોલ્યો. એ કબાટ પણ ભરચક ભર્યો છે. સાડીઓની થપ્પી, કેટલાય ડ્રેસ, દુપટ્ટા અને એનાં પણ પરફ્યુમ. દરેક વસ્ત્રો, દરેક ચીજોનો, એક ઇતિહાસ હતો અને એ પાંચ વરસથી સડવા લાગ્યો હતો. આ સાડી છેલ્લે ક્યારે પહેરી હશે અને આ ડ્રેસ? આ વરસોમાં તો એણે ઘરમાં પહેરવાનાં ઊપટી ગયેલાં કપડાંથી ચલાવ્યું છે.

પલંગ તરફ વળી. આ બાજુ શ્યામની જગ્યા... રાતે પ્રેમ કરી લે પછી કહેતો – હવે મને નિરાંતે ઊંઘવા દેજે. આખો દિવસ ઓફિસ અને રાતે તું – નિરાંત કરવા દેતાં નથી! ડોન્ટ ડિસ્ટર્બ મી નાઉ, ઓકે? ચલ, ગુડ નાઇટ... થોડી વારમાં ઘસઘસાટ ઊંઘી જતો. માધવી થોડી ખસીને પલંગની ધાર પર સૂતી. પડખું ફેરવે ને એનો હાથ શ્યામ પર પડે તો? ક્યારેક એ જાગી જતો તો માધવીની નજીક ખસી એના પર પગ મૂકતો. માધવી બબડતી – મારી ઊંઘ બગાડી એનું શું?